

# SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

<p>Redacția Strada Buzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI</p>	<p>Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.</p>	<p>ABONAMENTUL ANUAL în țară . . . 10 lei în străinătate 12 »</p>
---	---	---

## «CREDINȚE» DE IOSIF.

Un nou volum al lui Iosif a apărut, și el trece 'n tăcere. Criticii abia au știință de dînsul, îl strecoară 'n cîteva cuvinte de măreață grabă. Cel mai blind și mai bun dintre scriitorii ce pot să fie nu poate cîștiga, se vede, inimile într'o societate de intelectuali hîrșiți de invidie și frămîntați în intriga cea mai nemernică și mai cutezătoare. Dacă-l pomenește cutare mititeluț, aceasta n'o face decît ca să-l arăte micșurat și coborît în umbra mării nouă a lui Goga. Nu uitați că Goga trăiește în Ardeal, că el e hotărît să nu se strămute de acolo, că astfel nu va putea amări pe nimeni prin cine știe ce uriașă răsplătire oficială a meritelor sale, ca acest Iosif care a mîncat mîi și mîi de lei de la acel ministru risipitor, d. Haret, ale cărui păcate față de banul public le drege astăzi cu scumpătate colegul Vlădescu. Nu uitați iarăși că pe Goga-l zărește cineva numai din cînd în cînd la București, pe cînd Iosif are îndrăzneala de a trăi totdeauna aici, supărînd pe atîția prin trufia care-l deosebește; nu uitați că poetul ardelean scrie la «Luceafărul» din Pesta, care nu lovește și nu înfrînează pe nimeni, pe cînd Iosif se încumetă a se solidarisa cu acel «Sămănător» al «suduitoilor», înaintea căruia orice adevărat pungaș literar, orî ce tîrîie briu don-chișotic își face cruce cu cutremur. Așa fiind, cum se poate vorbi de «Credințele» lui Iosif altfel decît ușuratec sau în apropiere jignitoare, care nu vor avea măcar darul de a tulbura prietenia dintre două bune suflete frățești ca ale acestor poeți tineri ai zilei de astăzi?

Și totuși ce frumoasă, ce minunat de senină, ce desăvîrșit de simplă și de armonioasă și de cuceritoare în fiecare vers, în fiecare alipire de cuvinte, în fiecare calificativ ce se coboară ușor și atinge totdeauna, e această cărticică de maturitate liniștită și sigură a poetului măsurii și gingășiei! În această privință Iosif e pentru noi ceia ce

a fost pentru Englesii acel scriitor ales printre cei aleși și fin totdeauna fără a fi vre odată rafinat, din care ei — altfel de oameni decît inteligența românească în numele căreia vorbesc fără să fie vre-o protestare paraponisiții și nevoiașii de tot felul! —, din care ei decî, Englesii, au făcut un poet laureat cu venituri de înalt funcționar și un fruntaș al țerii, lingă lorzii în virtutea vechiului lor sînge: Tennyson. E același simț ascuțit pentru tot ce e taină, pentru tot ce e duioșie, pentru tot ce e amurg, penumbră, luminiș de lună, freamăt, șopot în lumea lui Dumnezeu și în lumea oamenilor, aceeași amintire sigură a lucrurilor străvezii, învăluite, trecătoare, aceeași gîcire a mișcărilor ascunse ale sufletului altora fiindcă le află și în conștiința amănunțită a sufletului său, aceeași puțință de a se strămuta oricînd, de-a dreptul și cu cea mai mare ușurință, în acele lumi ale trecutului, ce a fost, și ale legendelor, care nu pot să fie, unde nu pot răzbate și trăi decît puține firii de scriitori; e aceeași măiestrie în a putea primi în sine sufletul poporului apropiat de natură și a putea vorbi, ca de la sine, ca și cum n'ar cunoaște și n'ar întrebuița altă limbă, acest minunat grai de icoană nouă, de apropiere neașteptate, de armonie așa de firească și totuși așa de meșteșugită.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Volumul e alcătuit la întîmplare, — în orice cas nu după urmarea în timp a bucăților. Ele se pot împărți însă, adecă ele se desfac de la sine, în: cîntece, icoane din natură și legende. Unitatea între ele o statornicesc acele însușiri ale poetului pe care am voit să le schitez mai sus.

Neîndoielnic că Iosif e astăzi singurul poet subiectiv al tinerilor, singurul dintre adevărații poeți care poate vorbi și despre sine. Sînt, în adevăr, foarte frumoase și acele cîntări, acele imnuri pline de avînt ale lui P. Cerna, dar, tocmai fiindcă sînt imnuri, tocmai fiindcă în ele sentimentul iese din hotarele sale, înneacă duioșia de la început și zboară iute către înălțimile sublime ale teoriilor și ipoteselor filosofice, — tocmai de aceia ele nu sînt «cîntece». Cînd, pe de altă parte, Goga ni vorbește despre bucuriile și durerile sale, și nu ale poporului său, simțirea e prinsă și atunci în strălucitoare zale grele, și acolo unde fără aceasta inima ar fi mișcată, gîndul admiră. Pe cînd nu se poate cînta mai adevărat, mai ușor în desfășurarea formei, mai adînc și mai comunicativ în fond, o iubire de acele care prefac toată viața, decît cum cîntă Iosif în paginile închinare fericiții sale.

Icoanele sînt culese în Carpați. Carpații de aici sau de dincolo?

Poetul numește apa Prahovei, dar aceasta n'are însemnătate. E, în schițe de lumină și albastru său de aurite apusuri de soare său de nopți țintate cu stele, viața *muntelui nostru*. În aceste descrieri, în care și forma se mlădie după sufletul popular, chiar față de cele mari și sfinte, — e aceeași nevinovăție duioasă ca în pinzele maestrului Grigorescu, e aceeași idealizare care nu vrea să prindă lucrurile pe care le dezmiardă atingându-le.

Iar legendele, baladele de zmeoaice, de fete de Domn ce mor de jale, de voinici ce merg în luptă, de lebede vrăjite, de flăcăi robiți de farmece, — par desfăcute, nu ca ritm său ca rimă sau ca nume și vorbe, ci ca întregime a simțirii diafane, din fragmentele epopeii românești.

\*

Față de «Patriarhale», față de cîntarea lui Ștefan-cel-Mare, acest volum nou are fără îndoială noutatea sa. Și acei cari ar fi bucușii să însemne sfîrșitul carierei literare a lui Iosif vor avea de sigur și alte surprinderi.

N. IORGA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

## T O A M N A.

*Se stinge ziua 'n umbră, și nici nu s'a zarit  
Prinosul de lumină ce arde 'n asfințit;  
Ci doar din grele mărgini de nori ce staū pe loc  
Aū licărit plăpînde lumină de galbăn foc.*

*...Și par'că asta-î toamna d'intăiū în care 'nvefi  
Cum dusa vară-și plînge trecute frumusefi:  
Așa acum în preajma de vremei înserări  
Te înspăimîntă jalea ce freamătă 'n cărări,  
Și cum în spulber rece de vînt nepăsător  
Se stinge tristul vaier al frunzelor ce mor,  
Și pieptul tăū se 'nmeacă în tremur de suspîn  
Și 'ndurerat ți-î gîndul ca 'n zilele de chin...*

*Tîrziū tresari în zbuçium de gînd neîmpăcat:  
Ispită-î azi mustrarea temutului păcat?  
Ci nu-ți dă pas să-l judeci — stăpîn întregi minți—  
Îl simți un foc ce arde în tîmplele fierbinți:*

— O vară doar, atita — și-și pling atita dor  
 De vieți trăite 'n soare podoabele ce mor!...  
 Și nu te 'ntrebî, ți-î milă să 'ntrebî de unde-ți vin  
 Suspinele de astăzi și 'ntregul minței chin.

O, nu-î de vină toamna în jalea ce țe-a prins,  
 Ci-î viața ta ce-o clipă din neguri s'a desprins;  
 Sînt noapțile cu 'ntregul lor zbucium de simțiri  
 Topite 'n zile sarbezi de plîns și 'nvimuirî,  
 Și 'n zborul nălucirii treci tu, cum rînd pe rînd  
 Te judecaî în friguri și te iertaî plîngînd...  
 Te 'nspăimînta păcatul?... Și nu știî, n'ăi gîndit  
 În noapțile-ți nebune că el ce ți-î sortit  
 Să fie-al tău, te chiamă arzînd în aiurări,  
 Că 'n tot ce simți e vraja duioasei lui chemări,  
 Că 'n tine nu-î ispită, nu-î har, nimica nu-î,  
 Ce nu-î menit să fie dat lui și numai lui?...

Te uiți acum, îl cauți prin anii triști, stingheri  
 Din umbre năzărite în lungile-ți veghierî,  
 Din ochii toți în cari plutiau dorinți și rugî  
 Un chip în ochi-ți lacomi să 'nfrîpi și să 'ndrugî,  
 În tremurul de buze un nume drag, să-l spu  
 Încet așa, și dulce, și blînd cum nimăru  
 N'ăi spus cîndva . . . . .

Tîrziu e vanul zbucium tîrziei deșteptări —  
 Ți-î frig, să plecî de-acuma, și-î noapte pe cărări;  
 Doar freamătul de frunze de țe-o petrece 'n drum...

...Și cine-ar ști să spună că 'n ceasul de acum  
 Suspina poate-un suflet stingher pe alte căi  
 Gîndindu-se la tine, iubirea lui d'întăiu...

FATMA.

---

## CUGETĂRI

---

Colaborator la o prostie e și acel care ride de dînsa.

\*

Unii oameni se îngroapă în fericirea lor.

X.

## FILOFTIA POPII.

Neica popa Petre, de cînd l-am apucat eă, așa era. Om înalt, cu fața ca hîrtia de albă, cu barbă neagră și cu părul încrețit, revărsîndu-se în valuri peste umeri. Dumineca și sărbătoarea, îmbrăca odăjdiile și făcea sfînta slujbă cu cetire răsPICATĂ, întreruptă ici și colo de accente jalnice de cîntare. Cu casa ședeă pe drumul orașului, lîngă moara de pe iaz, și copiii satului, cînd treceaă peste pod la școala din sălcii, întorceaă capul spre poartă, ca să vadă pe neica popa și să-i sărute mîna cu toții pe rînd. Pe dinnaintea porților de supt o strășină de șindrilă, într'una treceaă căruțe la moară și la piatră de var în susul rîului. Neica popa sta pe lespezile de la scară, mulțămia oamenilor, mîngiîndu-și pe genunchi singura odraslă a casei, pe Filoftia. Une ori, pe patul din odăiță, întindea picioarele și-și chema fata: «Filoftia taichi, hai luica, hai...»

Copilița se urca rizînd peste opincile lui tat'său, ridica mînușitele în sus, se lăsa purtată de legănarea picioarelor, și, cînd neica popa, ridicînd-o de mîini, îi striga «hăp, odataă...», ea își făcea vînt și innemeria cu picioarele în poala tat'său, sau cu nasul în pernele patului.

Alintată în dragostea părinților, creștea vîzînd cu ochii, și ce mai fată bucalată și voinică se făcuse, cînd a ajuns la vremea școalei! Mama ei în ruptul capului n'ar fi vrut să-și trimeată fata la învățatură.

«Că, vezi d-ta», spunea ea vecinelor, «dacă ar fi un băiat, calea, valea. Da', fată, la ce focu' s'o trimet la școală? Fata e fată, și trebuie să stea să învețe să aleagă în război, să coasă cum se cade, să toarcă suptire și răsucit...», zicea așa leica preoteasa vorbind cu nevestele la cite-o pomană, la un parastas; dar, cînd a zis părintele că fata trebuie să se ducă la școală, zis a rămas, și Filoftia a pus un ghiozdan, ales frumos în război, după gît, și toamna, cînd se răcorise binișor, neica popa a luat-o de mînă și s'au dus amîndoi peste gîrlă. În școală, învățătorul a arătat locul fetei, a mai vorbit ce-a mai vorbit încet cu neica popa, și așa în școala noastră erau acuma două fete: Anica și Filoftia.

Noi, copiii, ne uitam mirați la ele cum, staă așa sfiite în recreații și cum porniaă pe supt sălcii, pe margenea gîrlei, apucîndu-se una pe alta de mînă. Mai în urmă, am intrat în vorbă de-a binele, și fetele erau acum innaintea noastră la jocuri.

În vremea verii, cînd ușile școalei rămîneau închise două luni și mai bine, Filoftia sta la casa ei de lîngă moară și învăța cusătura cu tiriplic alb, cu arniciu roșu și cu lînicuri în fel de fel de fețe.

Se întimpla cite odată să se bolnăvească sluga care păzia vacile, sau era trimes în munte la vremea rāvășitului, sau avea neica popa altă treabă cu el. Atunci Filoftia se încălța cu ghetetele, lua demîncare de dimineată, și, cînd treceaă vacile satului pe la poartă, neica popa pe prag sprijinia cu mîna porțița pe unde ieșiau vitele din curte.

Filoftia, încinsă cu fotă roșie, cu tulpan alb pe cap, cu o nuiă lungă în mână, le mină din urmă. «Bălăița», cu clopotul de acioae, se ducea în fruntea cirezii, să poarte vitele pe drum la mal, și noi ne uitam cu sfială la fata lui neica popa, care avea traista cu demincare după gît și se amesteca cu noi, copiii oamenilor cari mergeam în toate zilele cu vacile la iarbă.

Mergeam atunci mai încet pe drumul alb de soare, în susul girlei, pe lîngă iaz la mal.

Pe mușcel nu mai era nici «ochiul bouului», nici «coada mielușelului», nici «sîngele voinicului», și nici urmă de floarea cîmpului, cu care făceam buchete mari la «Sumpietru», pentru sărbătoarea premiilor. Clăițele de fin erau grămădite ici și colo în țarcuri de nuiete și, departe, pe vre-o vâlcea uitată, se mai zăria iarba făcînd valuri în bătaia vîntului.

Vitele mergeau pe «Cîmpușeț», răzlețindu-se încoace și încolo pe marginea drumului, după iarbă. Filoftia mergea pe potecă cu nuiă de rîchită în mână, și noi îndemnam și vacile ei din urmă. Unde era vre-o porumbiște, alergam unu', doi înaintea, să apărăm și să îndreptăm vacile pe drum la mal, spre Măgurăle. Aci erau niște movile de pămînt, mai multe la un loc, ca turnurile unei biserici cufundate, și noi copiii cu vacile, cari veniserăm așa de departe, ne urcam pe vîrfuri și vedeam d'acolo pînă departe spre pădurea de alună, la poalele căreia curge *Argeșul*. Pe unda lui albă, ca o pînză lungă întinsă la soare, se duceau ochii de vale spre sat, unde se ridicau casele mititele, pierzîndu-se una în alta.

Filoftia popii a mers așa cu noi de vre-o două, trei ori cu vitele la iarbă, și, cînd a văzut ea cît de bine e la mușcel și ce frumos ne jucăm noi adunați mai mulți, plîngea dimineața cînd auzia clopotele băngănînd pe la poartă și cînd ea trebuia să stea acasă, ca o fată de popă ce era.

La dreptul vorbind, nici nouă nu ni răsăria soarele bine, cînd mergea sluga cu vacile părintelui, și de la moară înaintea eram mai posomorîți; par'că nu ne mai aștepta nimic la mușcel, ca altă dată.

Eram odată tot așa mai mulți în Măgurăle, pe lîngă movilele de pămînt: era Gheorghe al Măntoiului, era Toiu al lui Niță, era Anica Tătarului, Filoftia, eram și eu și cu alți copii; aștia mai din marginea satului și mai pădureți, așa. Ei cu greu se amestecau în jocurile noastre, cu toate că întorceam vacile pe rînd.

Cum eram noi așa măricei și știam rostul bățului la lătratul furios al cînilor, ne-am hotărît să stăm pînă mai tîrziu cu vitele la iarbă, ca să pască mai bine pe răcoare. Socoteala a fost să stăm pînă o răsări o stea, și, după ce-a asfințit soarele, cînd se așezaseră murganele noastre pe pascut în suflări grele și cînd n'o mai lua răz na pe cîmp, să fii silit să stai tot înaintea lor, noi copiii am încins o horă, ca cea de la han, numai că lipsia lăutarul. Cîntau fetele din gură «tra la la, la la la», și noi le țineam în coardă, chiuînd, aruncînd pălăriile, căutînd să alungăm uritul care se cobora în suflete odată cu întunerecul pe cîmpie.

Cam către munți, pe întinsul cerului se arată micuță, albă abia, sticlind, cea d'întîiî stea, pe care am văzut-o noi. Așa am și pornit în urma cirezii, și vitele sătule acum, dornice de apa rîului și de bolovanul de sare din mijlocul curții, mergeau întinse pe drum, și noi în urmă cuprindeam tot latul șoselei, mergînd în trîmbă, unul de mijlocul altuia. Cîntam, de răsunau văile. Nevestele lăsaū mămăliga mestecată pe jumătate și ieșiau la poartă, să vadă cine vine așa tîrziu noaptea de la mușcel.

Ce bine era atunci, și ce veseli eram noi, cînd neica popa dimineata, la poartă, după ce-i sărutam mîna, ni spunea :

«Mă, băieții taichi, azi merge și fata mea cu vacile, da' băgați de seamă, să nu mîncăți porumburile p'acolo, că e topenie.»

Aū trecut ani după ani. Argeșelul și-a purtat mereu apa limpede pe scocul morei. S'aū ridicat primăveri cu verdeață în cîmpuri, cu frunziș pe sălcii, cu piraie minioase de apă spumată, cu petece de zăpadă albind ici și colo în poale de pădure.

Filoftia împletia acum coadă în regulă pe spinare. Uitase de grija cărților, cu vacile la mușcel nu mai mergea, și se gătia frumos sărbătoarea, cînd era să plece la han. La horă sta de-o parte cu mă-sa și cu alte neveste. Se uita și ea la joc, ca toată lumea, și parcă-i era nu știu cum, cînd se gîndia că odată și odată tot o să se prîndă și ea de briul flăcăilor.

La treabă era ca o sfirează și în războiū pricepută, nevoie mare. Iia cu strînsoarea bogată, cu ciupagul înflorat, cu mînecele alese, ea cu mîna ei și le migălise în războiū, și seara la lampă, mînuind acul lucitor cu fir roșu în urechi, acul cu care staū fetele la vorbă, cînd le fură cîntecul încet, gîndindu-se la lucruri așteptate de undeva.

Cînd veniau zilele veriī călduroase și cînd livezile plîngeau în fișiitul coaselor podoaba de iarbă cu flori de cîmp, neica popa avea în două trei rînduri cositori la mușcel. Filoftia se scula de dimineată, și ieșia în curtea plină de gîgiitul giștelor, de măcăitul rațelor, de cîntecul cocosului, de larma dragă a păsărilor de casă, care-și așteaptă stăpîna cu brațele pline de bunătați. Vitele neastîmpărate umblau prin colțuri. Vițeii se întindeau pe picioare, scuturaū din cap, se făceau a împunge cu cornițele abia mijite supt pâr, și căutaū spre ugerul mamei.

Fata noastră le împăca pe toate. După ce sătura păsările, lua șiștarul din pîmniță și da drumul vițeilor să înmoaie țitele. Potrivia șiștarul pe pămînt și din ugerul întins țîșnia lapte spumos.

Curtea se golia. Păsările o luaū care încotro-i era voia. Rațele se înșiruiău pe supt poartă, bătînd pămîntul cu penele în mersul lor legănat, și se lăsaū pe gîrlă la vale, plutînd în josul rîului. Cînd și cînd, muia cite una capul în apă, și, innălțîndu-se pe picioare, măcăia vesel, bătînd din aripi. Giștele pe o moviliță, sfātuindu-se în sisîiturile gîscanului, se porniau pe zbor, însemnînd o dungă albă d'asupra prundului. Găinile

riciaiă la rădăcina porumbului și cercetau cu de-amănuntul holda, ascultînd chemarea cocoșului și cîntecul lui prelung pe răzloajele de la gard.

Vitele porniau la iarbă, și Filoftia se gîndia acum că de prînz o așteaptă cositorii la mușcel.

Gătia mîncare în oale mari, mesteca voințește mămăligi de zece oameni, potrvia toate în dăsagi, să fie și linguri și sare și ardeiu și tot ce trebuie, lua în sîn o sticlută cu rachiū, punea dăsații pe iapă, trimetea un copil înnainte, și ea, cu oalele grele cu demîncare în amîndouă mînile, cam în vremea prînzului, cînd se ridica soarele peste pruni, pornia pe șosea la mal, cu picioarele în ghetete prin praful drumului, cu fota-sumeasă la o parte, cu mijlocul încins de brîu și strîns în bete, cu fața îmbujorată de osteneală.

Întindea masa undeva la umbră, și cositorii se înveseliau gustînd o ceșcuță din rachiul purtat în sîn de fata neichii popii.

«Să trăiești, nepoată! Și să-ți faci Dumnezeu parte de un ginere vrednic, vere părinte.» Bătrînii se pierdea în urări mai lungi și nu uitau să adaoge și vorbe care-i ridicaū Filoftiei val de sînge în față; iar ea neștiind cite odată ce să răspundă, punea așa capul în pămînt.

Flăcăii luaū ceașca și ziceaū scurt:

«Acū... să dea Dumnezeu bine.» Filoftia răspundea la toți, umplînd altă cîiașcă și dînd pe rînd de la un cap al mesei la cellalt.

Cînd se usca iarba pe brazde de dogoreala soarelui, ea îndemna pologarii, cîrînd pele mari la hîrîitul clăitelor, greblînd, rizînd, glumînd cu nevestele, oprindu-se cite odată să-și lege tulpanul peste frunte, să n'o pîrlească arșița.

Seara, venia acasă în cîrdul fetelor. Și, cîntînd pe drum, se simția ușoară, plutînd parcă în aierul răcorit. În inima ei tînără încolțiau doruri ascunse, neînțelese. Doruri pe care le deschide lăutarul cu o trăsătură meșteră de arcuș și în care te pierzi ascultînd pe vre-un deal, în liniște de seară, glasul tînguios de bucium.

Mama preunteasă se uita cu drag dimineața, cînd își impletia fata coatele în păr auriu pe spate. Băgase acum de seamă, cum i s'a întins pe lița albă peste obrazul ei rumeior și ce lucitoare era privirea ochilor negri de supt sprîncenele arcuite. În fața ei își mai trăia odată tineretele și se pierdea cu gîndul în urmă, cînd era voinică și sănătoasă și cînd ieșia în curte după treburî cu minicile sumese.

D'un cîrd de vreme parcă nu-i era a bine femeii. Umbla ce umbla prin casă, punea mîna pe asta și pe cealaltă, mai lua furca din cuiu, cusătura după masă și, obosită, se lăsa așa pe pat. Nu mai avea putere nici cît un pui de vrabie. O încerca un pustiū de junghiu supt coaste și o săgetaū durerile din creștet pînă în tîlpi. Moalele capului o ardeaū, și de la lingurică în jos se lăsa ceva rece, ca un șarpe, și o mușca de-i seca inima și nu mai vedea înnaintea ochilor.



Erau așa zile amare în casa lui neica popa, și săptămîni întregi a păzit fata la capul bolnavei.

Pe la pomeni și parastase, Dumineca la biserică, nevestele se sfătuiău între ele. Să fie ba aia, ba ailantă, dar nici una nu putea spune ce să aibă biata preoteasă, femeie tinăra, neajunsă la patruzeci de ani.

Ce n'a luat? Ce descîntece nu s'a făcut? Cîte ierburi de leac nu s'a cules din locuri depărtate? Toate într'un zadar. Parcă era un făcut, și pace. Leica preoteasă sta întinsă cu capul pe pernele patului și își măi chema din cînd în cînd fata, să-i dea băutură din sticla cutare, sau apă luată de la întilnituri, plămădită cu mușețel și cu floare de fin.

Gura-i era amară ca ghințura, fața ofilită, ochii stinși, și, cînd o apucau mușcăturile ascunse, se făcea cîrlig de durere și zicea fetei cu glasul stîns: «Filoftio, eă o să mor, maică, și te las străină pe lumea asta».

Tristă vreme se lăsa în casa părintelui, și satul tot era trist. Îl durea și pe el durerea duhovnicului, care asculta păcatele și nevoile altora, și el n'avea cui spune obida din suflet și veninul după inimă.

Pe Dimbovița de vale, în drumul Tirgoviștei era o mătușă vestită în descîntece. Asta scula omul de la moarte. Peste sate se dusesse vestea de priceperea ei și se spunea cum vindecase pe unul și pe altul.

Filoftia a vorbit cu două neveste din sat, și le-a trimes acolo să vadă ce și cum. Aă spus ele, cînd li-a venit rîndul (că era lume peste lume, ca la biserică în zile mari), de ce suferă bolnava, așa și pe dincolo, cum o apucă durerile, de crezi că i s'a apropiat sfîrșitul, și cum o lasă cîte odată, de e femeie bună, zdravăna, să se pornească la treabă.

Mătușa, clipind șiret, și înțelese de unde vine răutatea. «Apăi, neveste bune, boala e rea, da are și leacul ei. I-a venit orî din Iele, că a ieșit noaptea afară, cînd jucau necuratele pe d'asupra casei, orî a băut vre-un *faft* în apă, pus de vre-o dușmancă. Ea are ca un chip de rac în burtă, și, cînd o sfișie durerea, racul se întinde și ajunge cu brațele în toate părțile».

Nevestele aă ascultat povestea, minunîndu-se, și aă adus acasă într'o sticlută argint viu. «Cum l-o bea, îi iea cu mina».

Dar răul se făcea mai rău, și Filoftia nu știa pe cine să mai întrebe, la cine să mai descînte și ce să mai facă. În casă erau toate tabără și se dusesse tihua din zilele bune. Neica popa venia cîte-odată și mai tirziu acasă, punea cartea pe poliță și sta la fereastră ceasuri întregi, oftînd și dîndu-și cu gîndul, ce să aibă preoteasa Sfinției Sale, de se stinge vîzînd cu ochii și n'are nimeni nici-o putere.

După ce a încercat multe de toate, s'a mai sfătuit cu oamenii, și a luat o hotărîre mare. S'o aducă la un doctor învățat, să se aleagă la un fel.

Și într'o dimineață trecea incetinel pe drum spre gară o căruță cu leica preoteasă învelită în plocade, și d'atunci dusă a fost. Săraca! Dumnezeu s'o ierte, nici moartă n'a avut norocul să-și doarmă somnul rece al pămîntului în cimitirul din sat.

Acum, în casa de lângă moară Filoftia își plîngea uritul și singurătatea, și era tot tristă, cu tistimel negru legat peste frunte, cu ochii plînși, cu fața îndurerată.

O apuca dorul de mamica ei bună stinsă între străini, îngropată departe, fără lumina morții la cap și fără să jalească fata ei în urma cosciugului. Atunci o biruia durerea, și se ducea în fața icoanei. Cădea în genunchi, săruta podeala, și hohotind de plîns, își scâldea fața în lacrimi. Se vedea pustie și singură în casa goală, și vedenii se arătau la geamuri, cînd o îmboldiau lacrimile supt gene. Parcă o lua o apă mare și o purta în neștire, departe. La sfîrșitul drumului, îi răsăria chipul de ceară al masei cu ochii închiși, și simția o mină rece cum o mîngîie pe obraz: «Fata maichii a frumoasă, faaata maichii, fată...».

Neica popa, cu umblatul prin sat, ba la un parastas, ba la un botez, ba la un maslu în Virtop, ba la un bolnav în Linie, venia tîrziu acasă și, cînd își vedea fata plînsă, îl apuca o sfîrșeală și i se înmuiau picioarele, ca omului chefuit.

«Fată, să nu mă plîngi. A vrut Dumnezeu să mă pedepsească pentru faptele mele. Așa ni-a fost dat. Binecuvîntat să fie numele lui.»

Filoftia se uita la fața slăbită a părintelui și abia stăpîniă lacrămile, ascultînd glasul lui plîngător.

«Unde nu este durere, nici înfristare, nici suspin? Așa spune în cartea sfîntă a Domnului. Să zicem ca Iov: Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvîntat.»

Întorcîndu-se spre Maica Precista cu pruncul în brațe, părintele Petre făcea o cruce, se lăsa în genunchi în fața Sfintei, și se ruga:

«Doamne, Doamne, tu care răpejiunile rîurilor innapoî le întorci, la grea încercare m'ai supus. Cine să-mi dea tihna casei, cine să-mi aducă aminte tinereta și cine să-mi fie, Doamne, toiaagul bătrînețelor mele?»

«Tăticule, tăticule...!»

Și fata, zguduită de plîns înecat, da drumul lacrimilor, care curgeau șiroaie peste fața ei albă și ofilită.

Plîngeau așa amîndoi, fata în poala tat'-său, cum sta de mult cînd era mică și cînd nu pătrunsese în casă jalea și deznădejdea.

Pe la ferestre trecea ca o undă de vînt. Sufletul moartei își lua locul la cele veșnice.

Se întîmplă lucruri mari și vremea se închide asupra lor. Peste inimile triste se așterne uitare și după zile amărite se ridică altele senine, care samănă voie bună și dragoste de lume și de tot ce este împrejurul nostru.

După vară cu drumul plin de soare, cu cîmp înverzit și cu miresme de flori, se lasă și vremea ploioasă a toamnei și mai în urmă urlă crivățul pe dealuri, pornind vijelios din creste de munți.

Cit a fost vara de lungă, și pînă tîrziu în toamnă, Filoftia n'a știut, de la o vreme încolo, pe ce lume se află. Și acum peste liniștea tristă a satului plutiau în cîrduri ciorî croncănitoare, vestind înghețul iernii.

Apa se imputina pe iaz, furată de vânturi, și moara abia mai urnia o roată în mișcări grele. Frunze galbene se purtau fișind prin ogrăzi, și pustiul de afară măria jalea și obida sufletului.

Luminișurile rari de la amiaz îi lumineau gîndul fetei, și rămînea cu acul în mină privind pe fereastră zăpada, care acoperia suhatul, care opria girla și rupea crăcile ostenite ale copacilor.

Ca o nesfirșită cîmpie se deschidea înaintea ochilor, și creștea în zări, venind cu calul în rîpi, chip de om învelit din cap pînă în picioare. Se făcea că aude zăbada de la frîu cum sună, și-i răsună, ca de cine știe unde, nechezatul calului. S'a oprit cineva la poartă. Un flăcău cu cizme înalte, cu căciulă peste urechi, cu zeghe mare pînă în călcîie și cu biciul în mîna dreaptă. Cine să fie?

Ștergea cu mîneca abureala geamurilor și pe drum trecea în sus și la vale săniile cu lemne și oameni cu măcinișuri de la moară. Vrăbiile se adunau stol în curte, se grămădiau pe supt șopron și zburau fricoase, cu penele lăsate de tăria frigului.

Filoftia apuca iar cusătura, ofta, se netezia peste frunte, căuta să alunge gîndurile rele, și parcă-i era rușine cum visase ea trează, așa. Făcea cruce, și scuipa în sîn.

«Doamne, ce-o mai fi și asta?»

Iarna grea pornia vînturi vijelioase, care fluiera la colțurile caselor și ridica nori de zăpadă în lungul drumului. Noptile veniau triste peste liniștea albă a casei, și Filoftia pînă la ceasuri tîrziu sta cu fusul la vorbă, mulgînd fir alb din caierul din furcă. Gerul aspru opria apa pe girle și răsuna de departe chiuitul ciobanilor la hodăi: «Țin'te, lupu', măă...»

Cîinii ocoliau casa lătrînd înfuriat, și fata popii de la noi se înflora, ca de o prevestire tristă.

Părintele Petre, cu cartea la suptioară, cu gluga albă după git, plină de bunătați de prin sat, bătea din picioare pe săliță, să se scuture de zăpadă, și, cînd deschidea ușa, un val de aburi îl acoperia tot, și d'acum uritul pleca din casa pentru fată singură, pe o vreme atît de grea. Era ea leica Floarea lui Crăciunică în curte... Dar ce să faci cu bătrînețele ei?!

Se culca odată cu găinile, și după aceia să fi pus-o tăietor și să-i fi dat cu tunul la ureche și tot nu s'ar fi trezit.

Neica popa aducea vești din părți depărtate ale satului, mai rîdea de cîte ceva și, cînd i se îngreniau ochii de osteneală și de căldura sobei, fata așternea plocatul pe pat, potriviva pernele și tat'-său risipia păr negru pe căpătîii și adormia cu fața în sus, cu privirea limpede. Fata Sfinției Sale era frumoasă și cuminte. În lucirea ochilor ei mai trăia ceva din preoteasa îngropată departe.

Zilele scurte, cu cer mohorît, cu luminișuri rare, care porniau cocoșii pe cîntat prelung, vestind moină și dezgheț, se strecurau rîpede una după alta, vremea de tristeță rămînea tot mai mult în urmă, și iar sălta inima fetei mari, cînd auzia pe drum în sus cîntec de fluier și larmă la vre-o clacă.



Nevestele la biserică stau mai mult împrejurul ei și, la miruit, cele tinere îi făceau loc, ferindu-se încoace și încolo. După sfârșitul slujbei, o descoseau toate din toate părțile. Că e fată mare și că nu trebuie să se gîndească tot la vremea tristă. De ce e tot jalnică?

Odată lelea Ilinca lui nenea Niță a luat-o în colț lângă brad și i-a zis în jumătatea glasului, cam răstit și dîndu-și cu palma peste obraz: «Nășică, nășică, să nu mai fii așa, maică, fata noastră, că ne seci inima.» Uite asta și asta, și ce-o fi mai zis ea încet, că se opria cîte-odată, se pleca la ureche, șoptia ceva foarte de seamă și apoi, îndreptîndu-se, se plesnia cu palma peste obraz: «Zău, nășică! Să-l trăsnească Sfîntul, că sînt trează, nemîncată; doar anaforă am luat».

A legat azi calul la noi la poartă, și m'am pomenit cu el în casă. Și să-l vezi frumos ce e, și să mai știi ce bănet e la casa aia! Lasă, las', că așa e făcută lumea noastră. Cearcă cu cerul și cu pămîntul, da alta nu iea. Eū, de, ți-am spus o vorbă. D-ta acū, gîndește-te cum știi. Și mai lasă, maică, plînsul; lasă-ni-l nouă mătușilor, că altă treabă nu mai avem.

Pentru tineri vremea se deschide înnainte».

Azi o vorbă bună, mîne venia alta. Timpul se dregea, zăpada se scurgea în pîraie spumoase în josul dealurilor, soarele încălzia pămîntul și da viață ierbii în suhat și inverzia frunza în poale de pădure. Inima se deschidea în zilele luminoase de început al primăverii și taina rodirii sălta gliile în holde, și răsăria porumbul în rînduri drepte pe luncă.

Hora la han se făcea iar pe poiană, și lumea se strîngea Dumineca și făcea ocol împrejurul jucătorilor.

Printre fetele făcute pîlc la o parte, se vedea acum și Filoftia, cu părul împletit în coade lungi pe spate, cu pieptul plin de mamudele, cu mărgele răvârsate peste ciupagul ieī, lucitoare de fluturii albi, cu fota aleasă bogat în războiū, cu bete late stringîndu-ī mijlocul suptirei. Flăcăii jucaū de zor, lăutarul mînă mai cu putere arcușul, și lumea toată era mai veselă cînd se făcea hora pe iarbă verde și cînd juca Filoftia înnainte, cu ochii ei frumoși, cu coadele săltînd la îndoierea fermecătoare a trupului, cu capul dat ușor pe spate.

Către seară, pornia acasă cu o mulțime de chei în mînă, și, cînd o vedeaī de departe venind pe drum de vale, ți se lumină calea înnainte. Avea un lipiciū la vorbă, avea nu știū ce în glas, că ți se umplea inima să stai de vorbă cu ea.

Multe am vrea noi să rămînă așa cum sînt, dar nu sîntem stăpîni pe șirul vremilor. Se pălește frunza codrului pe poale, se scutură garoafele, se trece iarba în cîmpuri, vișinii își scutură podoaba pe pămîntul primăvăratic și vine vremea de părăsește fata mare cuibul copilăriei.

La Rusalii, după ieșirea bisericii, i-a picat ginere tinerel părintelui Petre în curte, trecînd multe vaduri de ape cu murgul înpumat.

Filoftia a fost pețită des, și multe soacre, în susul și în josul Argeșului, ar fi voit s'o aibă în casă noră.

Din șiragul căutătorilor de casă cari s'au ostenit prin satul nostru, a fost ales cel mai drag, și neica popa a pus răpede treburile la cale. Toate au mers strună, și într'o Duminecă cu soare de la sfârșitul lui Maiu, gine-rele, cu doi poli de aur la căciula nouă, a venit cu mulți nuntași și cu o droaie de lăutari, cum nu mai văzuseră oamenii noștri, și ni-a furat fata frumoasă, copilița răsfățată a satului.

Și acum parcă e pustie curtea casei de lângă moară. Când trec pe acolo la mal, nu mai întorc capul spre poartă, că n'are cine să mai mă petreacă cu ochii și să-mi mulțamească la «bunăziua».

I. BOTENI.

## SĂRBĂTOARE.

*S'a ivit abia la ușa Răsăritului înalt  
Al luminii cel mai mare și puternic Împărat,*

*Și deodată firea 'ntreagă se trezește cu grăbire  
Să-î aducă Lui prinosul, Lui cîntarea de mărire.  
El zîmbește către luncă în podosbe 'nveșmîntată  
Și sărută cu iubire fruntea florilor plecată.  
Hâlda 'n valuri aurite, de răsplata muncii plină,  
I s'așterne la picioare și plecată i se 'nchină.*

*Doinele din crîng, cu glasul clopoșicilor din turmă  
Și cu cîntecul din fluier răsufierea 'n piept o curmă.  
Iar cînd carul cel de aur tot mai sus pe cer se suie  
Sună clopotul și toaca din prea-sfînta cetățuie  
De pe deal. Atunci, gălile, de prin bulgării de ceață,  
Răsar fete și neveste toate 'n mîni cu izmă creață,*

*Calapăr și tămiiță, trandafir și busuioc,  
În marame noi legate, strînse bine la un loc.  
Răzimați pe cîte-o cîrjă, cu povara vremi 'n șpate  
Moși și babe vin în grabă cătr'a Domnului cetate;  
Cu ceaslovul subsuoară iată și Sfîntul Ilie  
Și 'n pridvor lîngă prescură, prescurarița Mărie.  
Intr'acum smeriți în casa Domnului ș'apîrind luminc.  
Dealu-î presărat cu oameni. Și Domnul Părinte vine.*

*Toți descopăr inte capul: «Să trăiți prea-bun Părinte!»  
«Dumnezeu să vă primească gîndurile cele sfînte!»*

*Clopotele iarăși sună. Toți fac cruce și se 'nchină:  
De a lor cucernicie casa Domnului e plină,  
Și se 'ncinge rugăciunea. Toată grija cea lumească  
Lepădată e din suflet și din mintea omenească.*

*Doamne, mare ești stăpîne, și prea-bun, și îndurat.  
Cit bielșug de mîngîiere prin credință Tu ni-ai dat!*

MARIA CIOBAN.

### **O nouă scriere în chestia țerănească.**

D. V. M. Kogălniceanu a pregătit îndelung cartea asupra «chestiunii țerănești», pe care o înfățișează astăzi, într'un timp cînd ani de foamete și cite o răscoală nouă au atras iarăși atențiunea politicianilor asupra țerănimii și cînd, prin reorganizarea învățămîntului sătesc, prin manifestarea de muncă și tragere de inimă a învățătorilor și preoților, prin alcătuirea, atît de spontanee la început, a tovărășiilor de credit și muncă ale țeranilor, s'a născut în clasele conducătoare, într'o parte a lor măcar, un interes bun și-o simpatie caldă care se vădesc în scrierile privitoare la țeranii ale unor oameni politici de însemnătate domnilor D. Protopopescu (Agricola) și Spiru C. Haret. D. Kogălniceanu-fiul e un căutător conștiincios al informației, care din nenorocire nu i s'a dat de cite ori a vrut; e apoi un spirit cumpătat și practic, care se gîndește la măsuri mici și se sfiește de soluțiile mari; în sfîrșit, dacă statornicește unele legături, el nu le ține mai departe în mîină și nu le întregeste pînă la capăt. Astfel, cu aceste însușiri și defecte, cartea de față întrebuintează tot materialul vechi, pe lîngă care se adaogă acela, foarte prețios, pe care-l dau monografiile de comune rurale, care n'au mai urmat (o, minunată consecvență!) după căderea d-lui Vasile Lascăr, citeva publicații documentare și rapoartele despre răscoalele din 1888, pe care d. Kogălniceanu le-a avut la îndămină și din care dă unele la sfîrșitul lucrării sale. Vechi, agricultor și unul din organizatorii Expoziției agrare, d. Kogălniceanu cunoaște împrejurarile de la țară altfel decît un simplu avocat sau un om de teorie. Fost deputat țerănesc, d-sa, care nădăjduiește să mai capete voturile sătenilor, își amintește bine și de anumite datorii sufletești pe care i le-a lăsat marele său tată, care a împroprietărit pe țeranii: astfel, simpatia sa pentru săteni, pentru cari se vede c'ar dori să găsească cuvinte mai calde dacă ar fi un scriitor, poate fi socotită ca adevărată. În aceste împrejurări, d. Kogălniceanu face întâi, pe temeiul știrilor autentice critica regimului rural de astăzi: covîrșirea proprietății mari, pe care unii totuși au cutezat s'o tăgăduiască, exploatarea acestei proprietăți mari de arendași străini, sălbatecile tocmeli agricole, pe care țeranul trebuie să le primească pentru că n'are

destul pământ și n'are de loc pășune, călcarea nerușinată și a acestor tocmeți, slăbiciunea unei administrații care nu e nici destul de luminată, nici destul de statornică pentru a ținea piept storcătorilor și care adaugă abusurile sale pe lângă ale stăpînitorilor pămîntului, greutatea cu care se capătă dreptatea și, în sfîrșit, blestemul neștiinții înt'o țară cu patru milioane de analfabeți. D. Kogălniceanu nu se încălzește — și cred că rău face — de cele două mari prefaceri îmbucurătoare ale timpurilor din urmă: școala și banca satelor. În schimb, propune următoarele măsuri, pe care le înșirăm, însoțindu-le de îndoielile noastre: 1, facerea unui cadastru, pentru ca sătenii să iasă din încurcătura de astăzi și să știe în sfîrșit la ce are drept fiecare (dar cei mai mulți n'ar avea dreptul la mai nimic; ar fi oarecum o anchetă a bogăției celor cari și-o încheie în cițiva gologani); 2, alcătuirea de izlazuri comunale (să nu se uite însă că întreaga economie de vite ar trebui creată din nou); 3, o dezvoltare a școlii sătești, în privința căreia nu se intră însă în amănunte; 4, întemeierea de gospodării model (după care nu e însă sigur că s'ar lua sătenii, fiindcă, oricum, ei ar privi pe săteanul-model ajutat de Cîrmuire, ca pe un funcționar, un fel de agent sanitar sau revisor de cercuri sătești, de coruri sătești, de teatre sătești și cum le mai zice); 5, premiarea țăranilor cu gospodării mai bune (primarul s'ar propune fără îndoială în rîndul întâiu pe sine, și cine ar putea face controlul?); 6, alcătuirea de tovărășii, ajutate de Stat, dar deosebite de băncile populare, pentru vînzarea produselor (abia sînt însă prin satele noastre oameni pentru un *singur* fel de tovărășii); 7, o supraveghere de aproape a băncilor populare ca să nu cadă în camătă și în exploatarea țăranului sărac de cel bogat (temere pe care am auzit-o și de la alții și care trebuie să cuprindă adevăr; cu ce elemente avem însă, e de tot greu să faci controlul) și 9, o nouă organizare a Ministeriului de Agricultură (care nu se poate face cită vreme nu se va tăia gîtița partidelor politice, care schimbă, preschimbă și strică toate).

Se va mulțami însă cineva cu acest nou decalog de reforme și va putea crede că a găsit «lumina cea adevărată»? În toată necompetența mea, eu aș crede că această nenorocită chestie țărănească, căreia nu se poate găsi un capăt, e cu mult prea grea ca să fie cuprinsă într'o singură formulă și într'o singură soluție. Luați cartea d-lui Kogălniceanu chiar: pe o pagină e vorba de țăranul de la munte, cu livezi de pruni, pe alta de cel de la șes, care e plugar: s'ar putea scrie altele despre țăranul pescar, țăranul cărăuș, salahor, lucrător; una e țăranul muntean, lucrînd cu dijma, alta cel moldovean, lucrînd în bani; într'un fel e moșneanul sau răzeșul, în altul împrumietăritul, care mai păstrează ceva, și iarăși în alt fel cel fără pământ, robit ogorului boieresc ca 'n vremile iobăgiei. Sînt multe lucruri, și felurite, și încurcate, și grele de judecat, care nu se știu și nu se pot ști în scurtă vreme, oricît li-ar părea de rău iubitorilor de soluții grabnice, de cari avem destui. Din punct de vedere

material, Statul ar putea vinde, după dorința d-lui Kogălniceanu, și alte părți din domeniul său țeranilor, ar putea seculariza moșiile spitalelor, pentru a le vinde sătenilor, cum propune iarăși d-l Kogălniceanu. Cu mult mai mult de cât atîta ar fi dator, în cel mai scurt timp, să facă legi pentru a opri trecerea peste un maximum în prețul arendei ogoarelor mici și peste un minimum în plata muncii omenești; el ar putea opri pe Mochi Fischer arendașul de a fi rege în Regatul lui Carol I-ii.

Dar legile cer o administrație, și n'o avem; dar ele cer o conștiință cetățenească, o convingere de drepturi pe care săracii noștri n'o au, precum n'au priceperea ce trebuie pentru a se descurca din condițiile nouă ale muncii cîmpului. Ceia ce înseamnă că lucrul ce trebuie să se capete, căci altfel perim, e elementul moral, simțul de datorie și pornirea binefăcătoare, care lipsesc și în boierimea proprietarilor și arendașilor, și în ciocoimea mare și mică a funcționarilor; e elementul de lumină, care lipsește țeranului. Aceste lipsuri trebuie întregite, și aceasta o poate face numai școala; altă școală decît cea de astăzi sau măcar de cît cea de ieri, căreia îi datorim toată ticăloșia de azi. Cel mai mare om din România va fi acela care va înțelege să ajute cu rostul său politic silințele pe care le face astăzi întru acest scop partea cuminte și cinstită a tinerimii din România, și nici-odată gloria tronului românesc n'ar fi mai strălucitoare decît atunci cînd s'ar ținea neclintit la locul său, pînă la îndeplinirea operei, acel om. Căci nu prin cîrpeli materiale, tirite prin dinții interesaiilor, vom ridica pe picioare țerănimea, ci printr'o poruncă sufletească care-i va îngădui «să-și iea patul său și să umble».

Trebuie să se înțeleagă odată că această chestie țerănească e înaintea de toate o chestie culturală.

N. IORGA.

### TOT CHIPUL TĂŪ...

*Tot chipul tău în minte îmi răsare!...  
Arar, silîndu-mă-l, alung cu greū  
Dar blind, stăruitor se 'ntoarce iară  
Uimire dulce-a sufletului mieū!*

*Asemeni pe un lac icoana lunii  
Se sfarmă 'n ploaie de-aur cînd e vînt,  
Dar limpede lucește 'n sinul undei  
Cînd liniștea e doamnă pe pămînt....*

G. VILSAN.



## CRONICĂ.

Societatea de cîntări «Carmen» a cîștigat în cursul călătoriei sale prin Banat și Ardeal, făcută în vara trecută, o recunoaștere așa de deplină, încît ea a trebuit să înfruească și asupra publicului bucureștean, care crede și se încrede atît de puțin, după ce a fost atîta de mult înșelat. Nici-odată Societatea n'a avut un public mai mare, mai ales și mai febril decît în concertul de deschidere din sara de Duminecă, 6 Novembre. Abia vedeai cîte un exemplar din tipul scirbos al băiețoiului obraznic, cu șapca de licean în mînă; în schimb, se zăriau ici și colo și membri de-ai acelei societăți înalte al căror loc nu e atît la exhibițiile zgomotoase ale cutărei celebrități străine, inchipuite sau reale, ci la dovezile de vrednicie ale unui cor de Romîni, alcătuit ca să execute în mare parte cîntece românești, cum e al societății «Carmen».

D. G. Kiriak și-a potrivit, ca de obicei, foarte bine programul, amestecînd în el elementul național cu cel clasic și cu cel modern sănătos al muzicii Apusului. Aū fost și bucăți din oratorii și cîntări italiene, cu un caracter poporan și ele, aū fost și melodii religioase, pe care le-a cîntat foarte bine glasul limpede, sigur și mlădios al d-rei Bonciu. Aū fost mai ales compuneri de Vidu, de Timoteiu Popovici, de Anastasescu, de Bena, și chiar compuneri ale maestrului vioii și cuminte care conducea corul. Publicul a bisat cîte unul din răsunetele plaiurilor și cîmpilor noștri; el a aplaudat cu căldură și pe celelalte. Tot concertul, după cerere, va fi repetat în Dumineca viitoare.

\*

D. Eug. Voinescu a făcut o plăcută surprindere prietenilor și apreciatorilor talentului său prin expoziția sa de la Ateneu. Bătrînul pictor nu vrea să-și serbătorească în liniștea trîndăviei bătrînețele. Păstrînd toată agerimea ochiului, toată simțirea pentru finețele naturii, toată înțelegerea pentru poesia ce se desface dintr'însa, el știe să vrăjească și astăzi înaintea noastră farmecul de taină măreață, de imensitate limpede sau zbuciumată, de veșnică nesiguranță, prefacere și momire al Mării, a cărei poemă cu ritmul sublim el caută s'o deslușească și să ni-o spuie. Tabloul cel mare cu valurile scărmănite de asprimea vîntului de pe larg, e chiar unul din cele mai bune ale pictorului. Se mai văd și peisagii izbutite, care duc de la clopotnița umbroasă, de la vechea poartă mucedă a mănăstirii Govora în singurătatea munților noștri și de acolo tocmai în Egiptul piramelor, schițat ușor, după închipuire. Ca să nu mai vorbim de încercările d-lui Voinescu pe alte tărîmuri.

\*

Profesorii gimnasiului din Tirgu-Jiū aū început tipărirea unei reviste pentru elevii școlilor secundare. Ea se chiamă «Bunul Prieten» și poartă

în frunte chipul lui Tudor Vladimirescu, pentru care Oltenia păstrează până astăzi un cult deosebit. Revista e a gimnasiului și din punct de vedere material. — Într'un întâiu articol, scris de profesorul Al. Demetrescu (Aldem), se dă o ochire poetică asupra bogățiilor țerii; scriitorul e un tânăr, fost școlar al d-lui Mehedinți, de la care se vede că a învățat cu folos. Povestea Cordeliei și traducerea unei nuvele patriotice de Alphonse Daudet sînt și ele la locul lor. E o bună idee a se cere școlariilor, pentru tipărire sau prelucrare, descrieri de excursii ce ar fi făcut.

\*

Profesorul severinean Ștefan Bodiu dă o privire istorică asupra liceului său («Istoricul liceului «Traian» din Turnu Severin, 1904»). Din desfășurarea împrejurărilor, așa cum se arată aici, se poate trage o judecată mai blîndă cu privire la acest așezămînt de cultură care caută să fie — și este în unele privinți (ca instalație și ca școlari mai ales; ca director, până acum cîtiva ani), o școală model. Cu caracterul străin, frances, al bibliotecii — despre care află că vine în mare parte din donații — nu mă pot împăca însă nici după aceste explicații. Să se dea serbări, să se ceară ajutoare și daruri, dar o școală așa de frumoasă nu poate înfățișa mult timp cărți atît de disparate și de nepotrivite. Sînt interesante statisticile și listele de nume ale elevilor. Ilustrațiile sînt cit se poate de bune.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

\*

Primim traducerea maghiară, de Carol Révai, a unei părți din poeziile lui Coșbuc, care atrag pe vecinii noștri prin energia, prin vehemența lor. Cartea a ieșit în tipografia «Luceafărului» din Pesta. La început, un chip foarte spălăcit al poetului.

\*

De la Tîrgu-Jiiu ni șosește o carte intitulată «Note de drum», ceia ce nu înseamnă mare lucru, și purtînd ca nume de autor: «Gh. C. Ionescu, clasa VIII, Liceul Traian, T. Severin», ceia ce înseamnă și mai puțin. Tot din foaia de titlu se vede că tînărul autor a fost pe la Putna, prin alte locuri din Bucovina, pe ici și colo, în Maramureș, Ardeal și Banat. Acolo se mai anunță o introducere de Ion Dem. Petrescu, la care nu se va fi lăcomind nime, și o prefață de G. Coșbuc, a cărui dărnicie regală, în adevăr de poet mare, în această privință e cunoscută. După toate acestea, cine ar mai fi aplecat să deschidă volumașul, în care sînt nouăzeci și nouă de sortii la sută ca să afli declamații naționaliste ca la congresele anuale ale Ligii, amintiri slabe ale unor lecții care nu vor fi fost nici ele tocmai bune și mult romantism vorbareț, necopt și răscopt? Fii pe pace, cetitorule: băiețașul acesta a făcut o carte bună, una foarte bună, iar, pentru vrîsta ce are, una minunată. Arată să fie un fecior de țeran, după felul cum înțelege amănuntele cîmpului și ale vieții de la țară, precum și după frumuseța, firească și bogată, a stilului său, care nu e din acelea ce se învață din «compoziții» sau din cinstitele gazete.

Cu bani de dar, veniți într'un chip pe care-l explică cu competență d. Ion Dem. Petrescu, călătorul a mers la pomenirea din Putna a lui Ștefan cel Mare. Aici n'a ținut discurs (să fi avut atita minte coșcogea profesor de Universitate de la noi!), nu s'a îmbătat și n'a spart capul nimănu (cum au făcut, pentru Ștefan-Vodă Războinicul, unii studenți de la noi). Nu, ci împreună cu câțiva tineri Romîni din Ungaria, cu cari stătuse în corespondență și-și dăduse întîlnire la un loc ca acesta, a pornit pe jos prin Ținuturile locuite de țeranii neamului său. I-a văzut pe aceștia de acolo de la Putna până 'n Orșova, făcînd un mare ocol prin sate românești și prin orașe străine. Școlarul acesta trebuie să fi fost un harnic cetitor, căci era pe deplin pregătit ca să prindă și să lege între ele atîtea lucruri ce-î treceau supt ochi săi îi ajungeau la ureche și pe care un altul le-ar fi uitat a doua zi săi măcar la cel d'întăiu chef național. Va fi cetit și lucruri de îndrumare bună, cari s'au prins în sufletul lui, fiindcă prea are o judecată sănătoasă și matură.

S'a întors acasă cu carnete de note și a scris în răgaz pentru un prieten, în graiul lui cel bun țerănesc de acasă, împodobit cu amintiri din cărți scrise după cuviință, aceste pagini. Ele îi fac cea mai mare cinste și vor aduce multora folos, iar oricui le va ceti, plăcere. Cunosc și eu acele locuri, și descrierea ce ni se dă e de o exactitate și de-o bogăție vrednică de toată lauda. Firește că, tînărul scriitor fiind așa de novice prin acele locuri, se dau o multime de lămuriri naive, dar nu e fără folos să se vadă cum se oglindește viața românească de dincolo într'un suflet neștiutor și copilăresc, care poate da astfel impresii cu totul nouă și neînriurite de nimic și de nimeni. După toate acestea, să ni dea voie d. Ion Dem. Petrescu să spunem că școlarul G. C. Ionescu e un tînăr care nu trebuie pierdut din vedere.

\*

Și multora dintre Ardeleni li voiî da o știre necunoscută anunțînd că d. Victor Onișor, avocatul din Bistrița, care ca student a tipărit o cunoscută colecție de poezii populare, dă acum la un loc «legile grănițelor năsăudenî» într'un volum tipărit la tipografia românească din acel oraș, a lui G. Mateiî. Firește că, pe lîngă interesul practic, aceste legi au și unul istoric.

\*

«Cursul practic de istoria literaturii romîne pentru școalele poporale» a învățătorului Iosif Stanca din Roșia (Arad, 1905; 52 pp.) are interes întru atîta că arată în ce chip se oglindește prin acele părți depărtate literatura românească a trecutului și cea de astăzi. Autorul vorbește cu căldură despre literatura populară, el trece răpede, cu greșeli și cu necunoștința scrierilor mai nouă, asupra cărților bisericesti și a cronicarilor. Într'un capitol despre istorici, care începe cu credința că Rössler a trăit în sec. al XVIII-lea, se vorbește mai pe larg despre treimea ardeleană, din acel secol care n'a dat pe Rössler, apoi în litere mici cu titluri

mari despre Bariț, Bălcescu și d. Gr. G. Tocilescu, «care s'a născut în Ploești» și «e încă în viață», iar în litere mici cu titlul mic despre d. A. D. Xenopol. La poeți, cei doi Văcărești, Ienache și Iancu, au paragrafe mari, pe când, cu toate işlicile lor, Beldiman și Conachi încap frățește în două rînduri cu litere ca ale d-lui Xenopol. Multă simpatie firească, pentru scriitorii populari Barac, Pann și Creangă, cu Ispirescu și Reteganul după ei, în buchii mărunte. Mureșanu, Bolintineanu și Alecsandri stau în șir, cu ceva pârtenire pentru cel din urmă; în umbra lor se pitesc Russo și Ion Ghica. Eminescu și Coșbuc ieau un capitol, ca «poet al burghesimii și poet al țerănimii», cu Vlahuță turtit de autor între dinșii. Ori Odobescu ori răposatul Urechia tot una îi e învățătorului Stanca: două-trei rînduri de fiecare. Din motive locale, d. Slavici ține supt el pe Delavrancea, Caragiale și chiar pe d. Maiorescu.

La urmă sînt bucăți alese.

\*

D. G. Orleanu a prelucrat în foarte frumoase versuri o poemă dramatică, o «parabolă» a vestitului poet provansal Teodor Aubanel. Mica operă de poezie curată și puternică se chiamă «Pinea Păcatului». S'a tipărit la «Minerva» într'o formă tot așa de îngrijită precum sînt de amănunțit și cu iubire îngrijite versurile acestei traduceri-prelucrări. D. Orleanu are oarecum datoria, după această dovadă de măiestrie în făurirea pe vers a limbii noastre, să puie la îndămîna publicului nostru românesc și alte lucrări poetice, tot așa de sănătoase, ale literaturii franceze pe care o cunoaște așa de bine, ceva din Coppée de exemplu, dacă nu din cel mai mare cîntăreț în limba Sudului frances, Mistral.

\*

D. G. Crețu a regăsit la Blaj un dicționar latin-romîn făcut, pentru secretarii Domnilor noștri mai ales, de vestitul Brașovean trecut în slujba Rusiei, care n'avea oameni pe atunci, Teodor Corbea, traducătorul în versuri al Psaltirii. Descoperitorul analizează manuscriptul într'o broșură intitulată: «Cel mai vechiu dicționar latin-romînesc, de Teodor Corbea». (București, 1905; extras din «Voința Națională» de la 15 Octombrie).

\*

D. G. I. Lahovari, secretarul Societății geografice a strîns în volumul intitulat: «Treizeci de ani de muncă» toate discursurile-dări de seamă pe care le-a ținut la deschiderea anuală a ședințelor acestei societăți de la 1875 înainte. De sigur că cetirea acestor cuvîntări, cu un interes istoric pentru desvoltarea culturii noastre, e folositoare și plăcută. Se mai dau însă și altele din discursurile rostite în această adunare pentru știință, chiar discursuri de ale Suveranului, întemeietor și președinte al ei.

N. IORGA.